

ROOISE STREKEN 21 'Goed gemutst in Rooi'

Geraadpleegde literatuur en gebruikte bronnen:

- Brabantse mutsen uit grootmoeders tijd, door August van Breugel.
- Archief Museum van Brabantse Mutsen en Poffers, met medewerking van Gerdien van den Brand, bestuurslid van Heemkundige Kring De Oude Vrijheid en beheerder van de collectie die het Mutsenmuseum vormt, Willem van Liempt, conservator en Ria van Laarhoven, vrijwilliger Museum van Brabantse Mutsen en Poffers.
- Redactie Heemschild, met foto's van Leo van Lieshout.
- Foto's mutsen van Willem van Liempt.

Kroniek 'Rond het Sint-Paulusgasthuis'

Om de bezoekersstroom op gang te houden, is het nodig af en toe de aandacht van de pers op het museum te vestigen. Hiertoe zijn in de afgelopen 25 jaar onder andere tentoonstellingen ingericht en is aan een groot aantal exposities deelgenomen, tot zelfs in het buitenland.

- Zo was in mei **1977** een vitrine met mutsen aanwezig op de tentoonstelling 'Kant voor Nederland' in kasteel Cortewalle te Beveren (België). In het land van Beveren bestond tussen 1900 en 1930 een drukke kantnijverheid. Veel van deze kant ging naar Nederland en werd ook in de Brabantse mutsen verwerkt.
- In augustus **1978** is met een flink aantal mutsen medewerking verleend aan de tentoonstelling 'Rond het atelier van een mutsenmaakster', die ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van oud-mutsenmaakster Marie Geerts-van Rooij in het gemeentehuis van Bladel wordt gehouden.
- Voorjaar **1993** krijgt het museum de prachtige muts met poffer van de moeder van bisschop Bekkers in bruikleen. Een waar pronkstuk!

August van Breugel heeft bij de inrichting van het museum heel veel steun gehad van de dames Bep van Lieshout en To Lathouwers.

Beide dames hebben nog tot ong. 2000 de zorg voor de collectie op zich genomen, gesteund door heel veel vrijwilligers, voor zowel het museum als de kruidentuin.

Diversen

Artikel over de poffer van de moeder van bisschop Bekkers:

EEN BIJZONDERE ROOISE POFFER, door Bep van Lieshout-Happe (1936-2011)

Door de bereidwilligheid van de familie Bekkers, deze poffer in bruikleen af te staan, is een lang gekoesterde wens in 1993 in vervulling gegaan. Zelden heeft een poffer zoveel indruk gemaakt als die van mevrouw Bekkers. Als moeder van een zeer geliefde bisschop was de publieke belangstelling ook op haar gericht.

Bij verschillende officiële plechtigheden in het leven van haar zoon zagen wij haar, als een van de laatsten, getooid met zo'n prachtige Brabantse poffer. Ook zagen miljoenen Nederlanders haar de poffer dragen toen de uitvaart van Bisschop Bekkers op 14 mei 1966 op de tv werd uitgezonden.

Wilhelmus Marinus Bekkers, de latere bisschop, was het eerste kind dat op 20 april 1908 uit het huwelijk van Willem Bekkers (zoon van Petrus Bekkers en Josina van de Laar) met Barbara Krol werd geboren.

Z'n moeder was een dochter van landbouwer Martinus Krol uit Veghel en Maria van der Brugge uit Sint-Oedenrode. Barbara's wieg stond in Eerde, waar ze op 19 januari 1882 ter wereld kwam.

Barbara en Willem trouwden op 11 mei 1907 in Sint-Oedenrode en kregen dertien kinderen.

De vader van de bisschop: Willem Bekkers overleed in 1952 op 75 jarige leeftijd. De moeder van Bisschop Bekkers is bijna 92 jaar oud geworden. Ze stierf op 31 december 1973.

Een van de gelegenheden waarvan talloze foto's gemaakt zijn, is de zondag waarop Mgr. Bekkers na zijn benoeming tot bisschop-coadjutor triomfantelijk in z'n geboorteplaats Rooi wordt ingehaald.

Vanaf Heikant E31, het geboortehuis van de bisschop, trekt op 3 maart 1957 een grote optocht naar de St. Martinuskerk. Voorop loopt het feestcomité, gevolgd door alle musicerende verenigingen van ons dorp en vele bruidjes. De stoet wordt gesloten door de open landauer waarin de bisschop en z'n moeder (met 'n hagelwitte Brabantse poffer) hebben plaats genomen. Luid toegejuicht door duizenden kijkers langs de route worden zij naar de kerk gereden waar de bisschop zijn eerste pontificale H. Mis zal opdragen.

Na het overlijden van mevrouw Bekkers is de poffer bij haar kinderen gebleven en nu staat hij dus in ons museum in het Sint-Paulusgasthuis te pronk. Wat in Brabant kortweg 'poffer' genoemd wordt, is in feite een combinatie van een zwarte ondermuts, een witte (meestal kanten) muts en een poffer. Dat geldt ook voor de poffer van mevrouw Bekkers. Voordat deze poffer tentoongesteld kon worden, werd hij eerst zorgvuldig gerestaureerd door mevrouw Ans van den Bosch-van Dillen te Vught. In het kader van het Deltaplan voor Cultuurbehoud krijgen we 60% van de restauratiekosten door de provincie Noord-Brabant vergoed.

De vitrine werd geschonken door Edah BV bij gelegenheid van de opening van hun nieuwe winkel en een gift van het Anjerfonds.

De puntgave witte muts heeft een bodem van zogenaamd 'plumtu' werk. Het borduren van een dergelijke mutsenbol was handwerk en geschiedde voornamelijk in België. Aan de nekstrook van de muts is een brede onderrand van prachtige, geschulpte Mechelse kloskant genaaid.

Tijdens zo'n restauratiebeurt worden alle onderdelen van de witte muts losgetornd, gewassen, gesteven en gestreken. Het voorstrookje is opnieuw geplooid. Ter versteviging zijn tegen de binnenzijde ervan weer de twee stukjes laiton (met witte katoen omwikkeld ijzerdraad) teruggezet, die er vóór de restauratie ook zaten. Opmerkelijk is dat één van beide stukjes laiton met papier omwonden is, wat mogelijk in de zestiger jaren gebeurd kan zijn. Het stijven van een muts is een secuur werkje. In de openingen van de tule mogen geen stijfselresten achterblijven.

De kanten onderrand van de muts moet soepel vallen en wordt daarom niet gesteven. Door het 'laddertje' tussen mutsenbol en nekstrook is genaaid, worden (meestal) twee bandjes geregen die na het opzetten van de muts strak worden aangetrokken en boven het hoofd gestrikt. Bij de muts van mevrouw Bekkers zijn deze bandjes vervangen door ingenaaide elastiek.

De poffer die op deze muts werd gedragen is uitzonderlijk kleurrijk. Aan de voor- en bovenzijde zien we talloze witte vergeet-me-nietjes, de zogenaamde 'graps'. Aan de achterzijde zijn fleurige afhangende bloemtakken verwerkt. Ze zijn samengesteld uit aan witte soutiën genaaide zachtroze bloemknoppen, heldergroene blaadjes en pijpenragertjes, waartussen op regelmatige afstanden veertjes zijn geplant. Romp en vleugels van de poffer zijn van stijve gaas, verstevigd met laitondraad. Aan de voor- en achterzijde van deze basis zijn geplooide strookjes grove kant gezet, de 'ruches'. De vier aan de vleugels bevestigde staarten zijn gemaakt van een doorzichtig materiaal, waarop allerlei motieven zijn aangebracht. Dergelijke staarten worden lavallières genoemd. Onderaan is machinaal vervaardigde franje genaaid. IJzeren staafjes die door de aanzetnaden tussen lavallières en franjes zijn gestoken, moeten ervoor zorgen dat de staarten mooi strak blijven afhangen. Een belangrijke handeling bij het opzetten van de poffer is het vastzetten ervan op de muts. Hiertoe is onderaan de romp van de poffer elastiek genaaid, die achter in de hals om de witte muts sluit. Aan de onderzijde van de romp zit bovendien een haakje, waarmee de poffer in een lusje op de muts kan worden gehaakt. Op die manier verkrijgt de poffer enige stabiliteit op het hoofd van de draagster.

Naar de naam van de maakster en de ouderdom van de poffer van mevrouw Bekkers kunnen we nog slechts gissen. Haar kinderen wisten echter wel te vertellen dat muts en poffer regelmatig naar mutsenmaakster Anna van de Laar op de Borchmolendijk werden gebracht om opnieuw te worden opgemaakt. Poffers zijn al lang uit het straatbeeld verdwenen. Sommige zijn museumstukken geworden en die van de moeder van Bisschop Bekkers is het pronkstuk in ons museum.

Bep van Lieshout.

Gedicht over poffers en mutsen

De Brabantse poffers en mutsen

*Als ik soms een foto van vroeger aanschouw
Dan zie ik hoofdtooi, van de Brabantse vrouw.
De muts en de poffer, gesmukt en gesmukt
Ik bewonder de maakster, van dit prachtig product.
Ja, de Brabantse vrouw had een prachtige tooi
De poffers en mutsen, wat waren ze mooi!
Hoe talrijk ze waren hier in deze streek
Dat zag je in de kerk waar je kwam elke week.
Van tuk of van zijde, van gaas of van kant
ZE waren het sieraad, van ons Brabantse land.*

*En daarom wil ik houden, een echt warm pleidooi
De puffers en mutsen, wat waren ze mooi.
En waren die mutsen in de kerk dan bijeen
Dan zag je grote verscheidenheid meteen.
Doms kantwerk uit Brussel heel kostbaar en fijn
Maar hoe ze ook waren, ze mochten er zijn.
Je zag ze met Bloempjes, en menig plooi
De puffers en mutsen, wat waren ze mooi!*

*De "(Paasbeste" poffer, die droeg men zo fier
"Kwam enkel bij "Hoogtij" uit het blauwe papier.
Met Pasen, met Pinkster of een heel groot festijn
Dan moest het de kostbare poffer dus zijn.
Je zag ze in Oirschot, in Best en in Rooy
De puffers en mutsen, wat waren ze mooi!
Het naaien en wassen van zo 'n poffer of muts
Dat was, zou ik denken, een vervelend gepruts.
Toch speelde zo'n vrouwtje dat keurig fijn klaar
Nog steeds heb ik echte bewondering voor haar.
Het was een gefriemel, het was een geplooi
De puffers en mutsen, wat waren ze mooi!
'k Zat vroeger als kind, in de kerk in 'n bank
Met vóór mij een poffer, zo wit en zo blank.
Al gauw dwaalde ik af, van m'n kindergebed
Ik telde de plooiïkes, zo keurig net,
Zelf droeg ik 'n hoedje, gevlochten van strooi
De puffers en mutsen, wat waren ze mooi!
Nu is het voorbij en we zien ze niet meer Alleen
nog op foto's uit de tijd van weleer.
Maar als je die ziet, dan denk ik je meteen:
Die goeie ouwe tijd, waar is ie toch heen.
De tijd dat ze droegen, die prachtige tooi
De puffers en mutsen, wat waren ze mooi!*

Onlangs heeft conservator Willem van Liempt nog een oude poffer uit elkaar gehaald met als resultaat een 'Boer en Tuinderkrant' uit 1973, gebruikt voor het (ondeskundig) restaureren van de poffer.

August van Breugel, oprichter van het Museum van Brabantse Mutsen en Poffers heeft het boek 'Brabantse mutsen uit grootmoeders tijd' geschreven. Hierin vertelt hij over het ontstaan van zijn verzameling.

Jeanne Wijnakker heeft het beeld 'Vrouw met poffer' gemaakt. Ze heeft dit aan het museum geschonken bij haar afscheid in 2019.

In 1995 is er een 5 gulden munt uitgegeven, waarop een poffer ter gelegenheid van het feit dat het in 200 jaar geleden was dat Noord-Brabant een zelfstandige provincie werd en een eigen afvaardiging kreeg in de Nationale Vergadering

In 2015 werd er een postzegel uitgegeven met een Brabantse poffer

Tot slot nog enkele foto's met beschrijvingen van verschillende mutsen.

Belgische muts uit West-Brabant

Vlijmense muts 1910

3 dagmutsen waaronder een rouwmutsje uit 1880-1890

Rouwstaartmuts uit de Baronie van Breda